

HVÍTBÓK UM FRAMTÍÐARSÝN FYRIR FJÁRMÁLAKERFIÐ

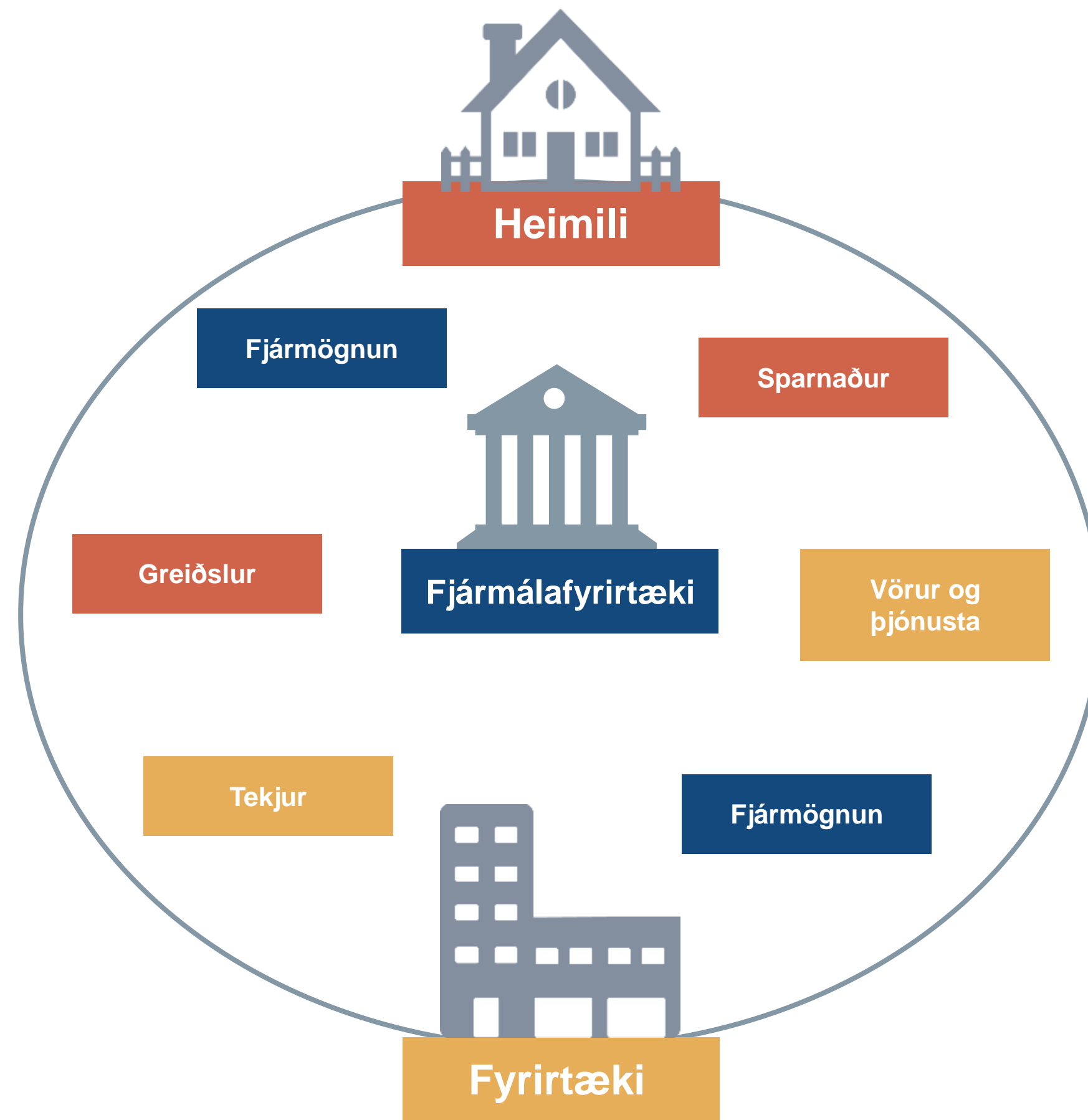
HELSTU NIÐURSTÖÐUR OG TILLÖGUR

DESEMBER 2018

Um verkefnið

- **Áherslur:** Hvítbók um framtíðarsýn fyrri fjármálakerfið skal vera traustur grunnur staðreynda, sem hægt er að byggja málefnalega umræðu á og varpa ljósi á stöðu og þróun fjármálakerfisins.
- **Markmið** Hvítbókar um framtíðarsýn fyrir fjármálakerfið er að:
 - Draga fram ólík sjónarhorn
 - Sýna heildarmyndina
 - Horfa til framtíðar
 - Leggja fram tillögur að umbótum
- **Afmörkun verkefnis:** Viðfangsefni Hvítbókarinnar nær til þeirrar starfsemi sem fer fram í viðskiptabönkum, fyrirtækjum og stofnunum sem veita almenningi lán og aðra fjármálaþjónustu, þ.m.t. Íbúðalánasjóði, sparisjóðum og lífeyrisjóðum, að því marki sem starfsemi þeirra og viðskiptabanka skarast. Peningastefna, gjaldmiðilsmál og verðtrygging eru ekki hluti af efnistökmum Hvítbókarinnar en þrátt fyrir það snerta þau efni hennar í stórum dráttum. Gengið er út frá þeim forsendum að Ísland sé áfram með sjálfstæða mynt og aðili að EES.
- **Starfshópin skipa:**
 - Lárus L. Blöndal, formaður
 - Guðjón Rúnarsson
 - Guðrún Ögmundsdóttir
 - Krístrún Tinna Gunnarsdóttir
 - Sýlvía K. Ólafsdóttir fram í september 2018

Fjármálakerfið er samfélagslega mikilvægt

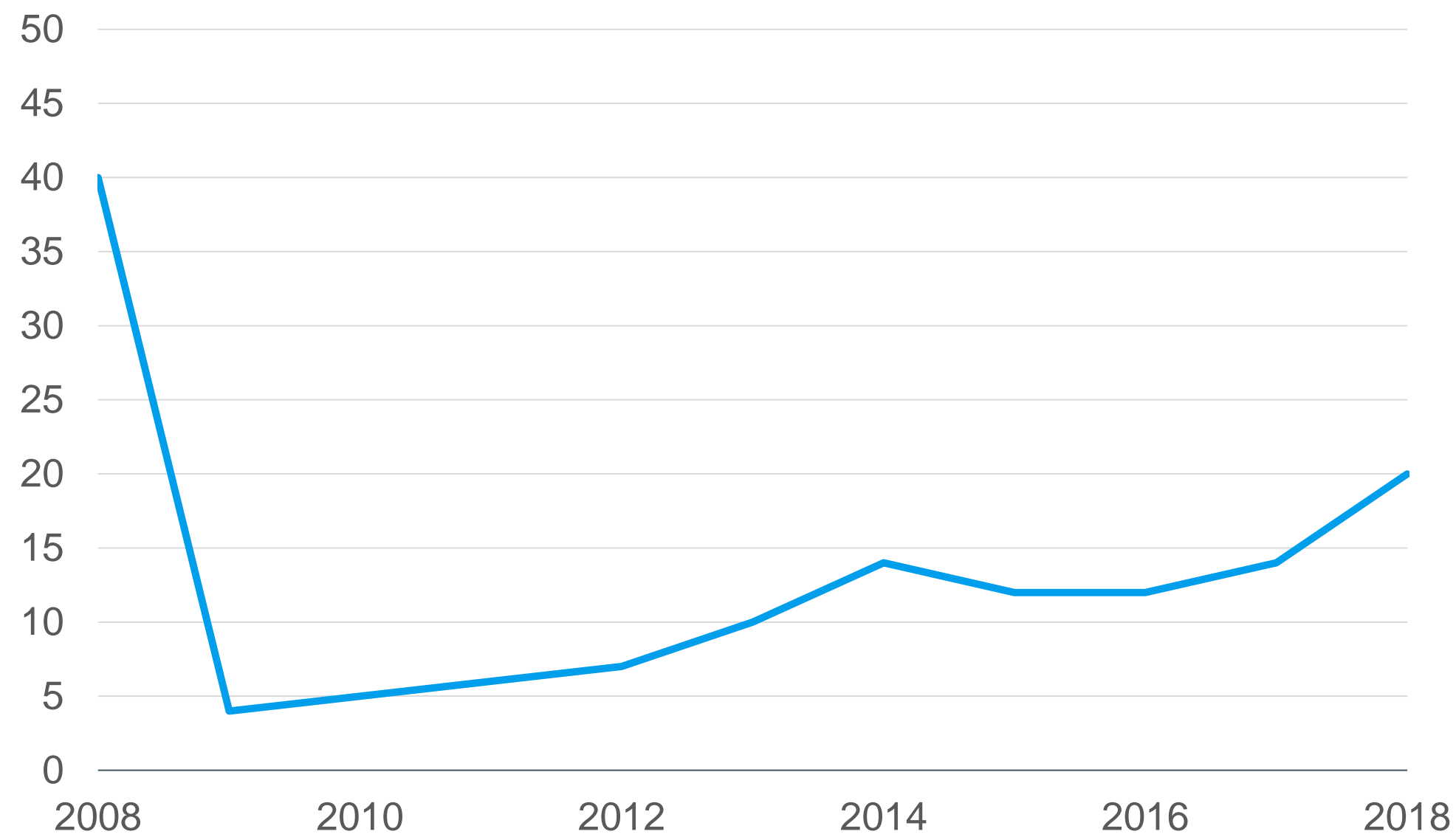
Svona sér almenningur bankakerfið

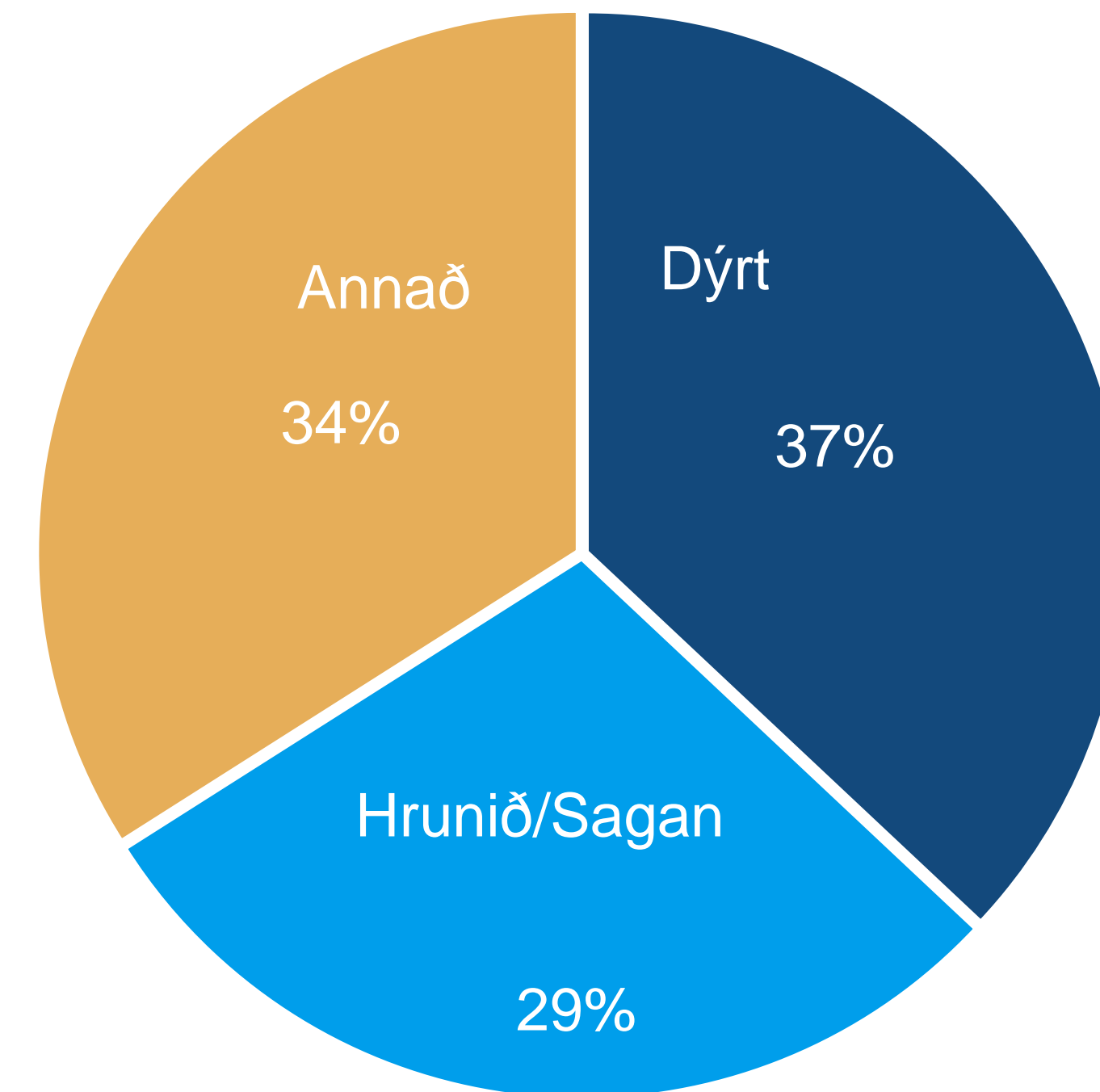
Þau þrjú orð sem almenningi dettur fyrst í hug til að lýsa bankakerfinu á Íslandi í dag
Gallup, október 2018

Traust er undirstaða þess að bankakerfið virki sem skyldi

Traust almennings til bankakerfisins á Íslandi
Traust til stofnana mæling 2008-2018

Hver er helsta ástæða þess að þú berð lítið traust til bankakerfisins á Íslandi?
Október 2018

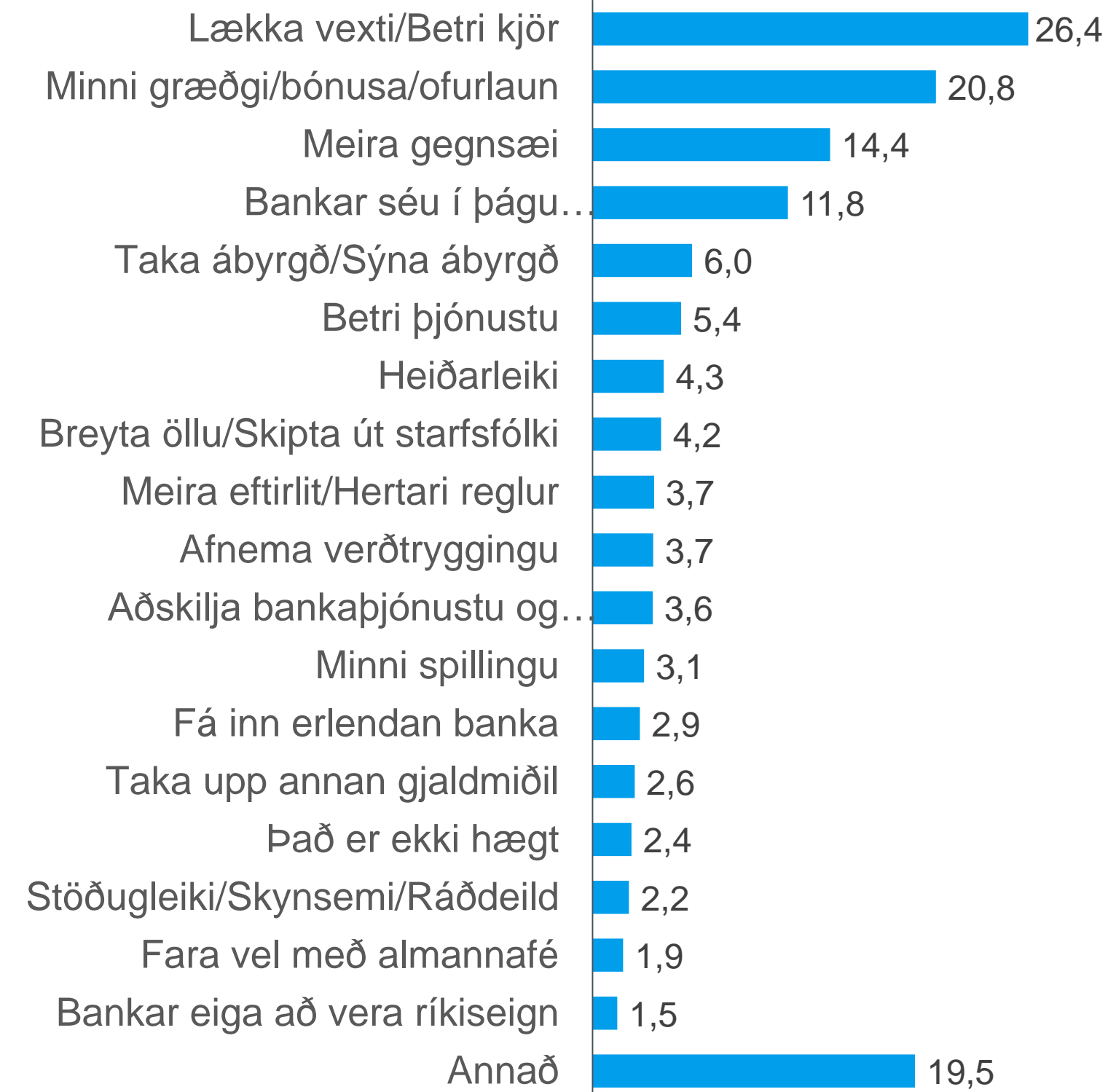

Svona bankakerfi vill almenningur sjá

Hvað væri hægt að gera til að auka traust almennings til bankakerfisins á Íslandi?

Október 2018

Þau þrjú orð sem almenningi dettur fyrst í hug til að lýsa óska bankakerfi framtíðarinnar
Gallup, október 2018

Hvað einkennir gott bankakerfi

1

Gott regluverk og eftirlit

2

Traust eignarhald

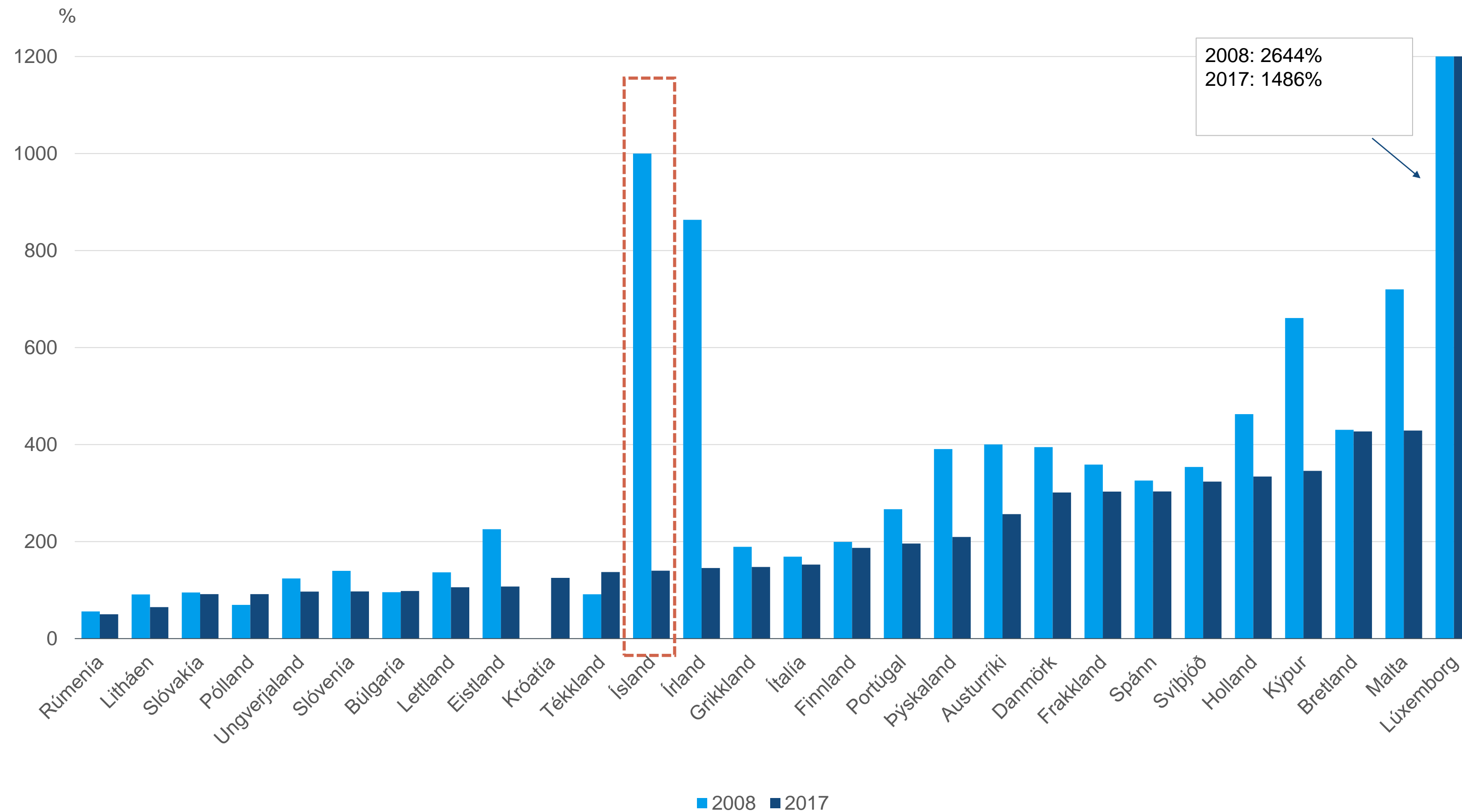
3

Þjónar heimilum og fyrirtækjum á skilvirkan hátt

Þrjú lykileiginleikar framtíðar fjármálakerfisins

Heimamiðað bankakerfi margfalt minna að umfangi

- Stærð íslenska bankakerfisins 2008 og 2017 og samanburður við önnur lönd

Heimild: Evrópski seðlabankinn (ECB)

HLUTI II

GOTT REGLUVERK OG EFTIRLIT MEÐ FJÁRMÁLASTARFSEMI

Regluverk og eftirlit gjörbreytst síðasta áratuginn

Minni áhætta

- Útlán með veði í eigin hlutabréfum óheimil
- Reglur um stórar áhættuskuldbindingar
- Ný lög um neytendalán og fasteignalán til neytenda
- Takmarkanir á gjaldeyrisáhættu
- Reglur um kaupauka
- Reglur um stjórnarhætti
- Reglur um lán til venslaðra aðila

Dregið hefur verið úr áhættu í bankastarfsemi

Aukinn viðnámsþróttur

- Auknar kröfur um eigið fé
- Reglur um vogunarhlutfall
- Öruggeri samsetning fjármögnunar
- Aukið laust fé

Bankar betur í stakk búnir til að takast á við áföll

Þjóðhagsvarúð og eftirlit

- Áhættumiðað eftirlit
- Auknar heimildir eftirlitsaðila
- Betri yfirsýn yfir áhættu
- Aukið vægi þjóðhagsvarúðar
- Sérstakt fjármálastöðugleikaráð og kerfisáhættunefnd
- Fjölgun starfsfólks
- Aukið samstarf við eftirlitsaðila erlendis

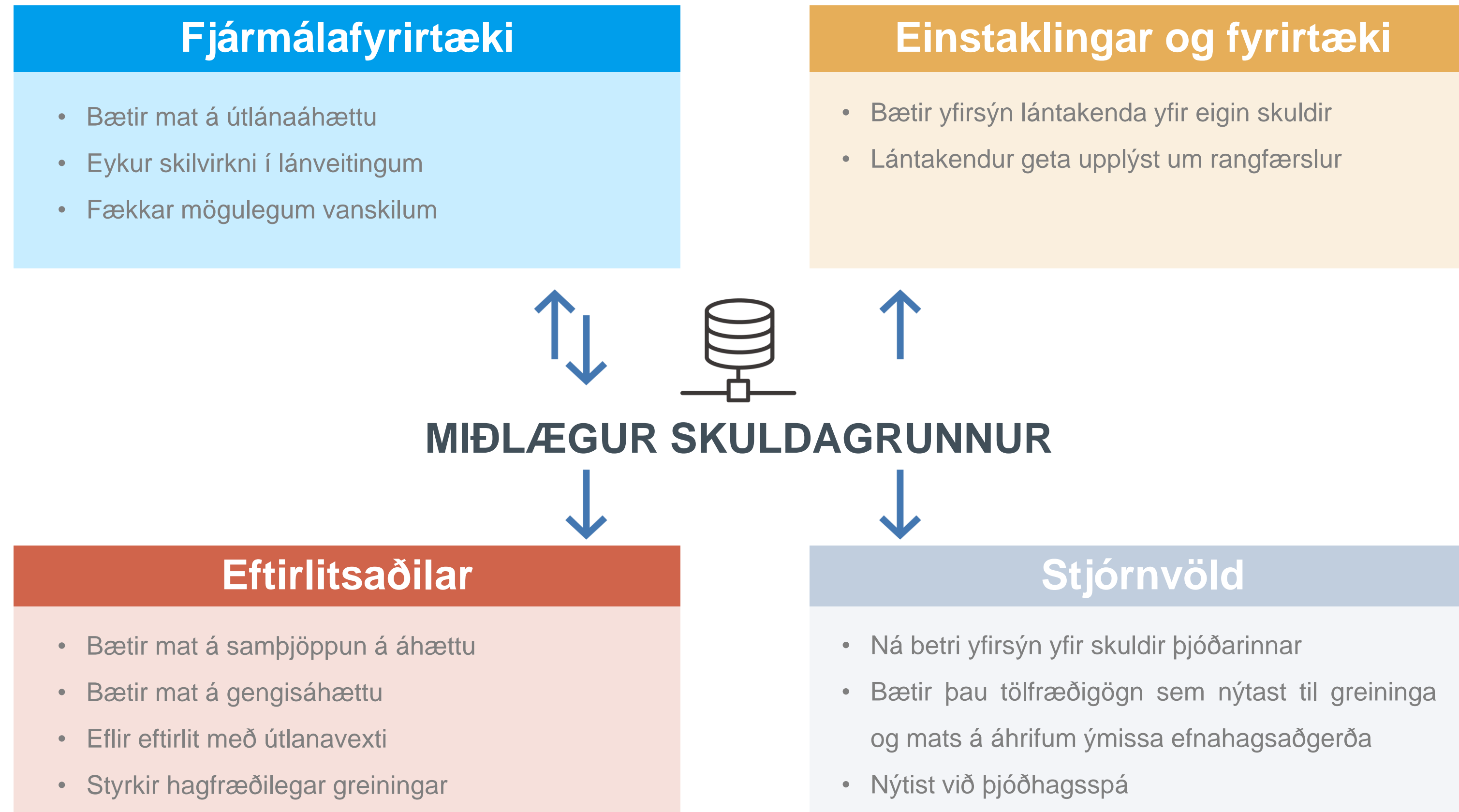
Miklar breytingar hafa orðið á eftirlitsumgjörð og mati á kerfisáhættu

Dregið úr kostnaði við áfall

- Endurreisn og skilameðferð
- Skilavald
- Innstæðutryggingar

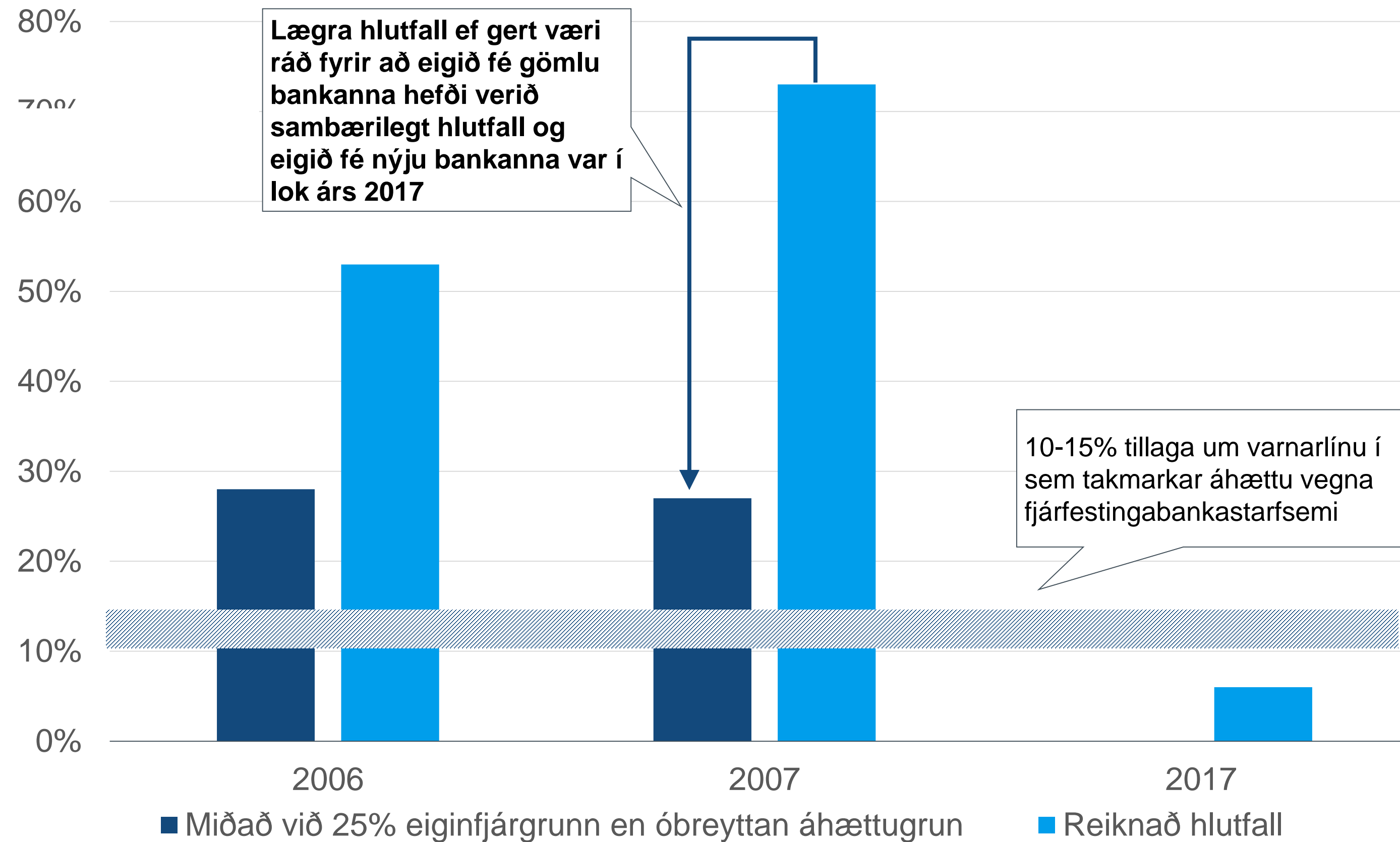
Viðbragðsáætlun sem lágmarkar samfélagslegan kostnað við fjármálaáföll

Miðlægur skuldagrunnur

Varnarlína vegna fjárfestingarbankastarfsemi

Mynd: Eiginfjárpörf vegna beinnar og óbeinnar stöðutöku bankanna í hlutfalli af eiginfjárgrunni

Heimild: Ársreikningar bankanna, útreikningar Ragnars Hafliðasonar

An aerial photograph of a vast, snow-covered mountain range. The peaks are rounded and covered in a thick layer of white snow. Dark, rocky outcrops are scattered across the slopes, creating a textured contrast against the white. The sky is a clear, pale blue. The overall scene is serene and majestic.

HLUTI IV

EIGNARHALD Í BANKAKERFINU

Hertar kröfur til eigenda banka

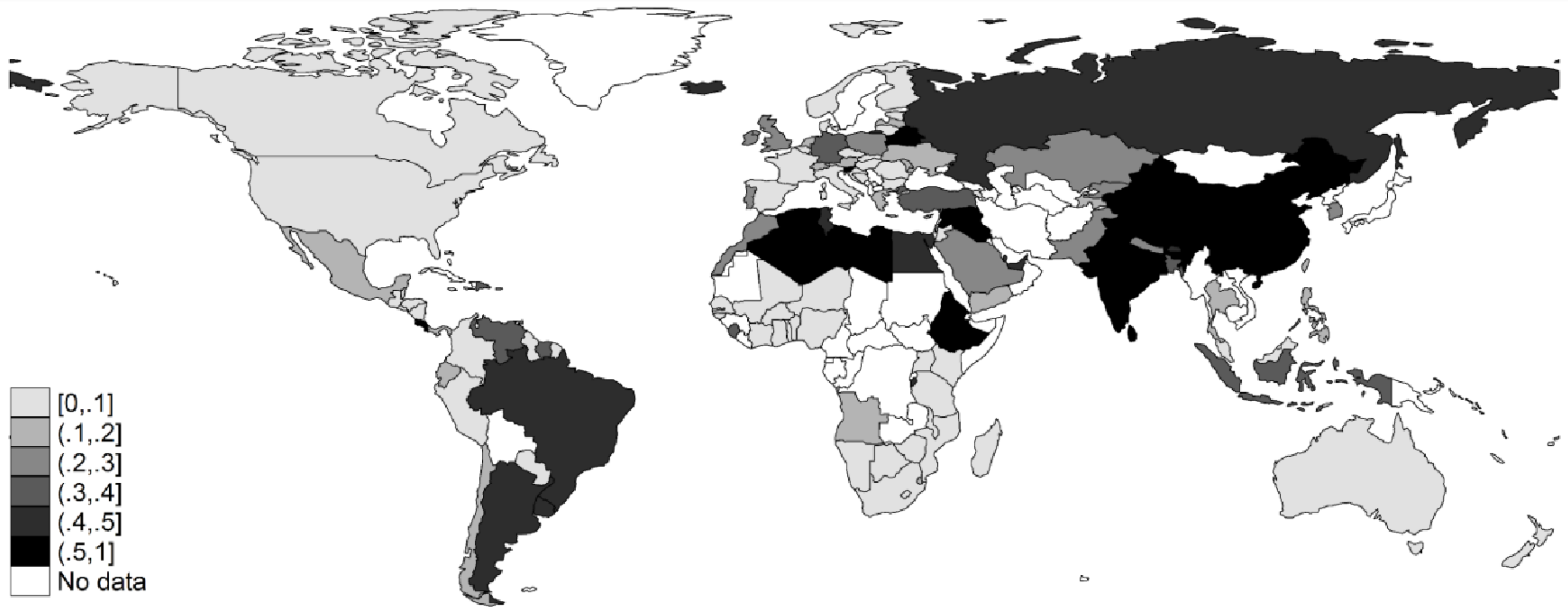
A Reglur um hver má eiga banka

- Gerðar eru sérstakar kröfur til þeirra sem:
 - i. Eignast beint eða óbeint hlutdeild sem nemur 10% eða meira af eigin fé eða atkvæðisrétti
 - ii. Fara með aðra hlutdeild sem gerir aðilum kleift að hafa veruleg áhrif á stjórnun fjármálafyrirtækisins
- Er þá talað um að slíkan hlut sem **virkan eignarhlut** í fjármálafyrirtæki
- **Mat á hæfi** til að fara með virkan eignarhlut grundvallast á:
 - i. Orðspori og reynslu
 - ii. Fjárhagslegu heilbrigði
 - iii. Hvort eignarhald torveldi eftirlit
 - iv. Hvort eignarhald muni mögulega leiða til peningabættis eða fjármögnunar hryðjuverka

B Reglur sem takmarka möguleika til misnotkunar á eignarhaldi

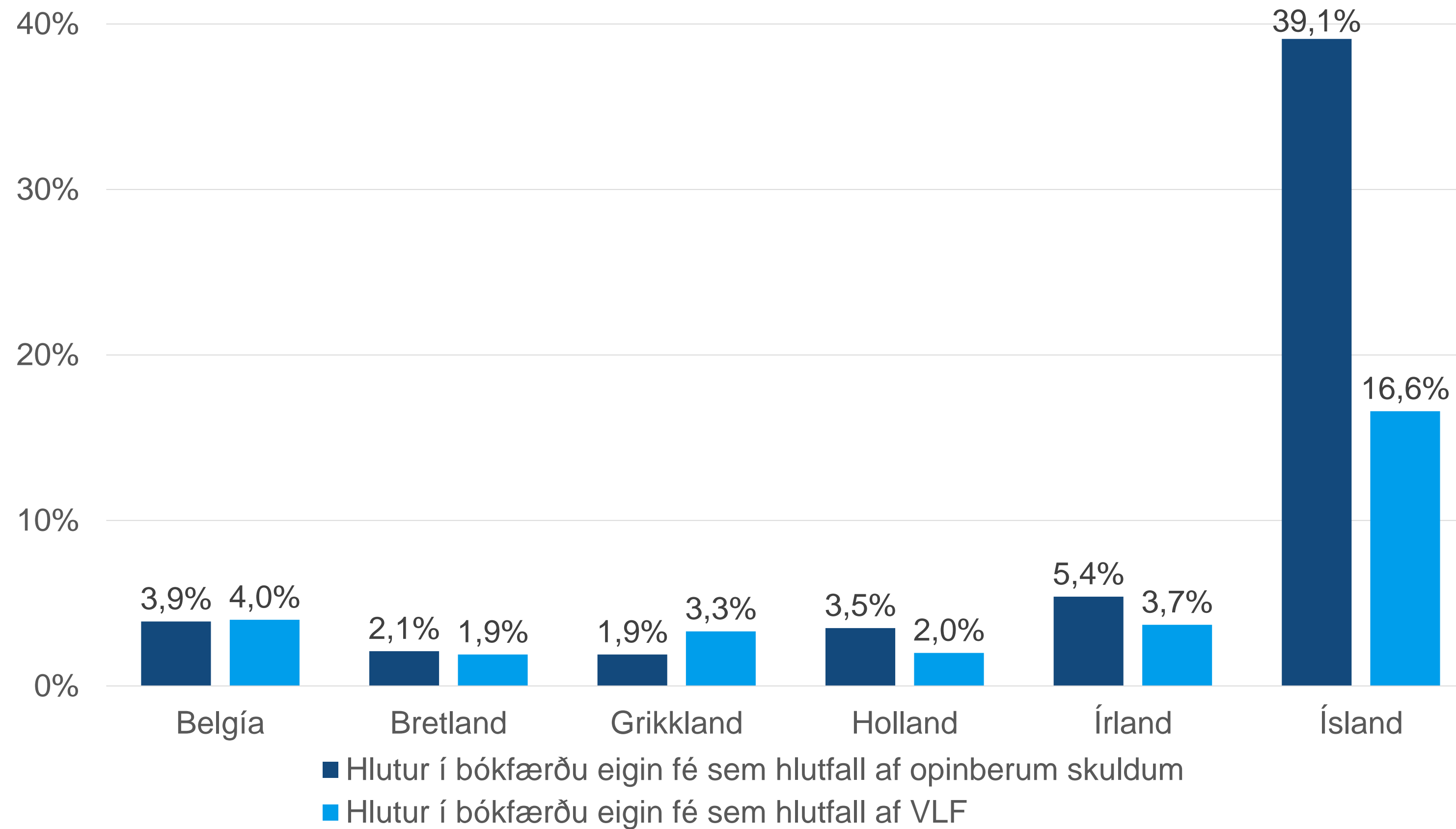
- **Nýjar** reglur sem gera útlán með veði í eigin bréfum óheimil
- **Hertar** skilgreiningar á tengdum aðilum
- **Hertar** reglur um stjórnarhætti
- **Hertar** reglur um stórar áhættuskuldbindingar
- **Nýjar** reglur um fyrirgreiðslur til venslaðra aðila
- **Nýjar** reglur um hámark á greiðslur kaupauka og fyrirkomulag útgreiðslu
- **Ný lög** um sölumeðferð eignarhluta ríkisins í fjármálafyrirtækjum

Ríkisrekin bankakerfi

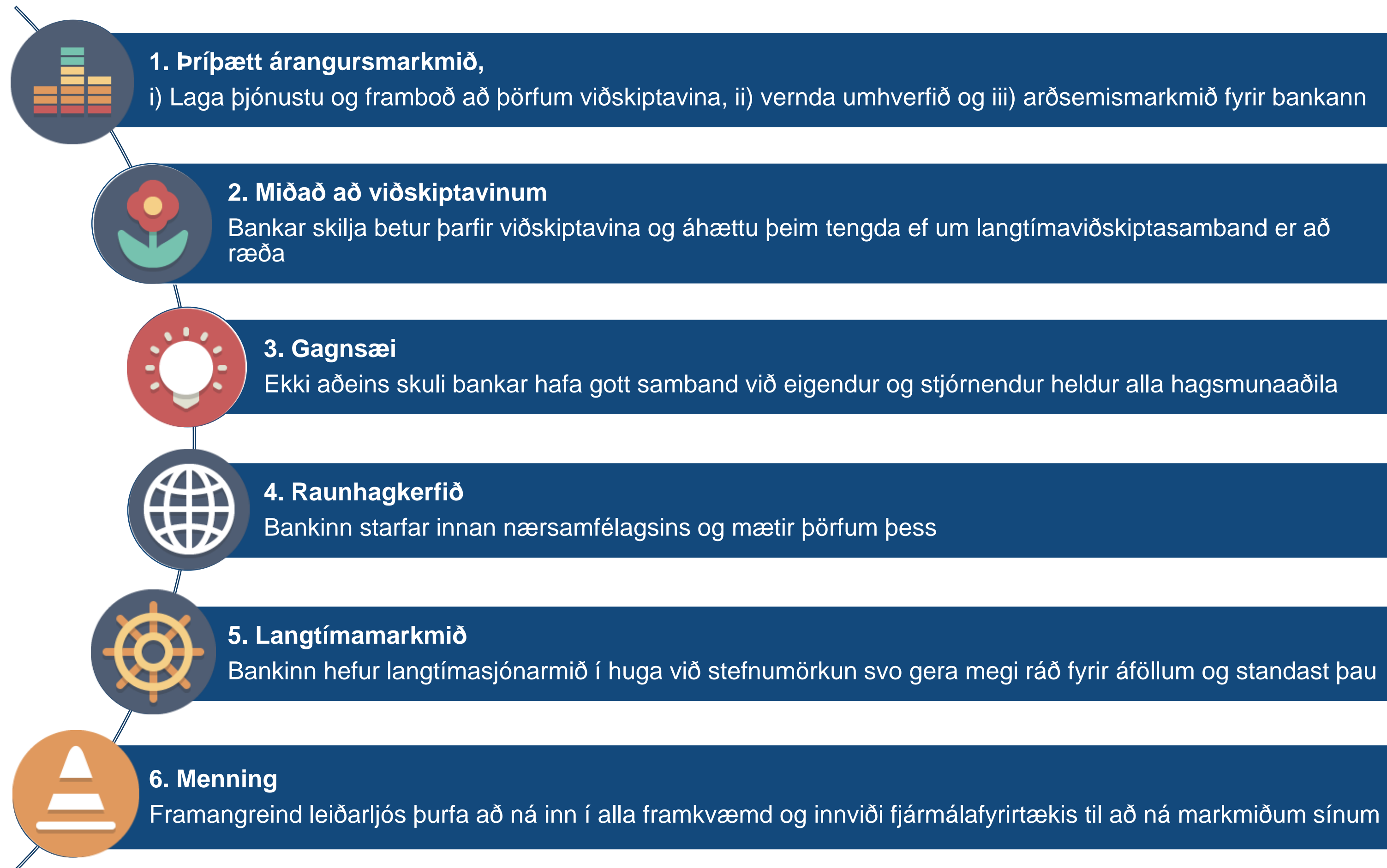
Víðtækt eignarhald íslenska ríkisins í bönkum - einsdæmi í vestrænum heimi

Samanburður á eignarhaldi ríkissjóða á bönkum í ýmsum Evrópulöndum

Heimild: Bankasýsla ríkisins

Samfélagslegar áherslur banka eru með ýmsu mótum

Skýr og gagnsæ eigendastefna til framtíðar

Eigendastefna Íslenska ríkisins

- Samkvæmt eigendastefnu Íslenska ríkisins er markmið með eignarhaldi Landsbankans til lengri tíma litið að stuðla að stöðugleika í fjármálakerfinu og tryggja nauðsynlega innviði þess
- Í eigendastefnu ríkisins kemur fram meginregla um að “félagið [skuli] vinna að þeim samfélagslegu markmiðum sem eigandi stefnir að með eignarhaldinu”
- Eigendastefnan gerir ráð fyrir sölu annarra eignarhluta, gagnsæi þarf að vera um fyrirætlanir sölu þeirra hluta

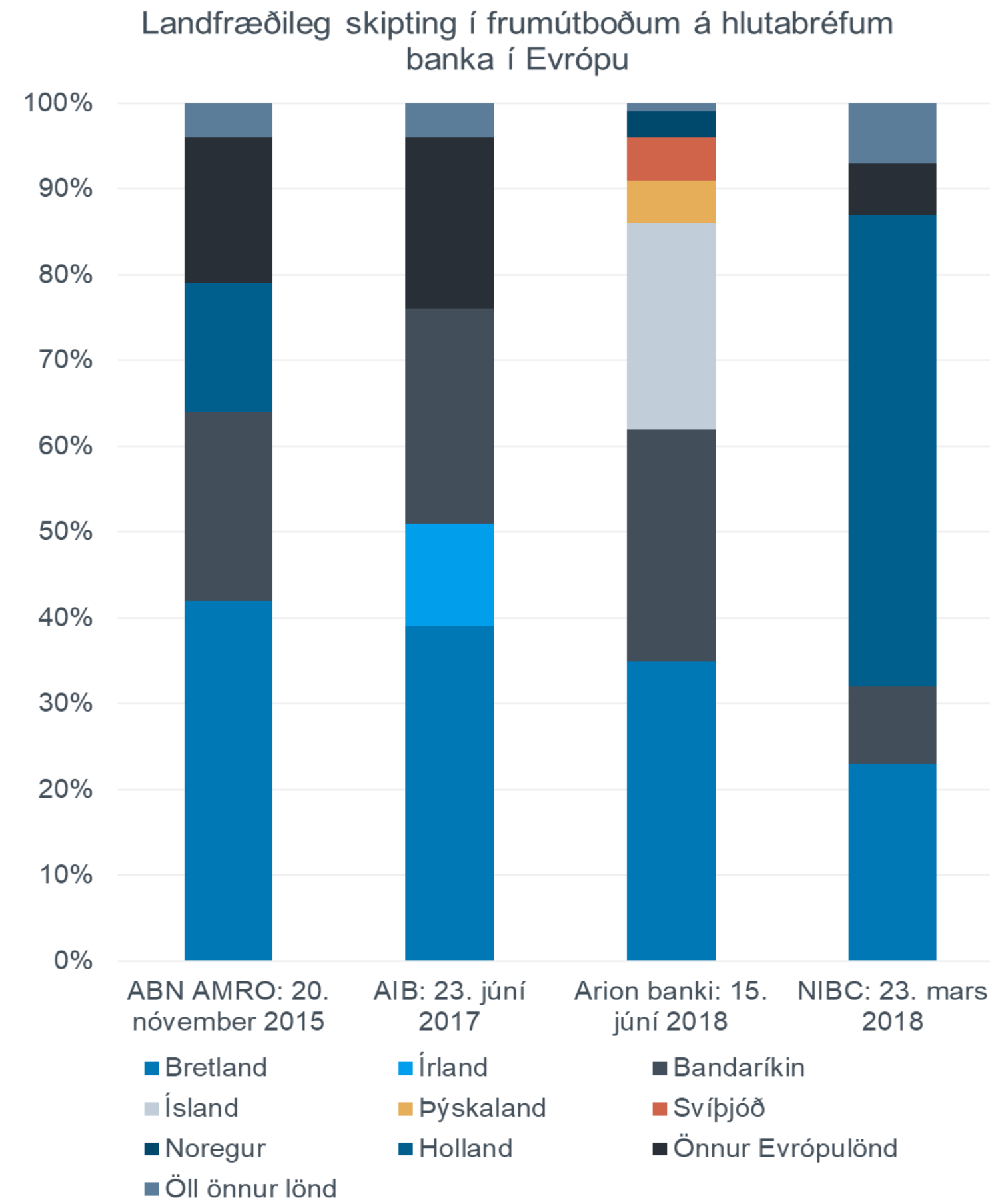
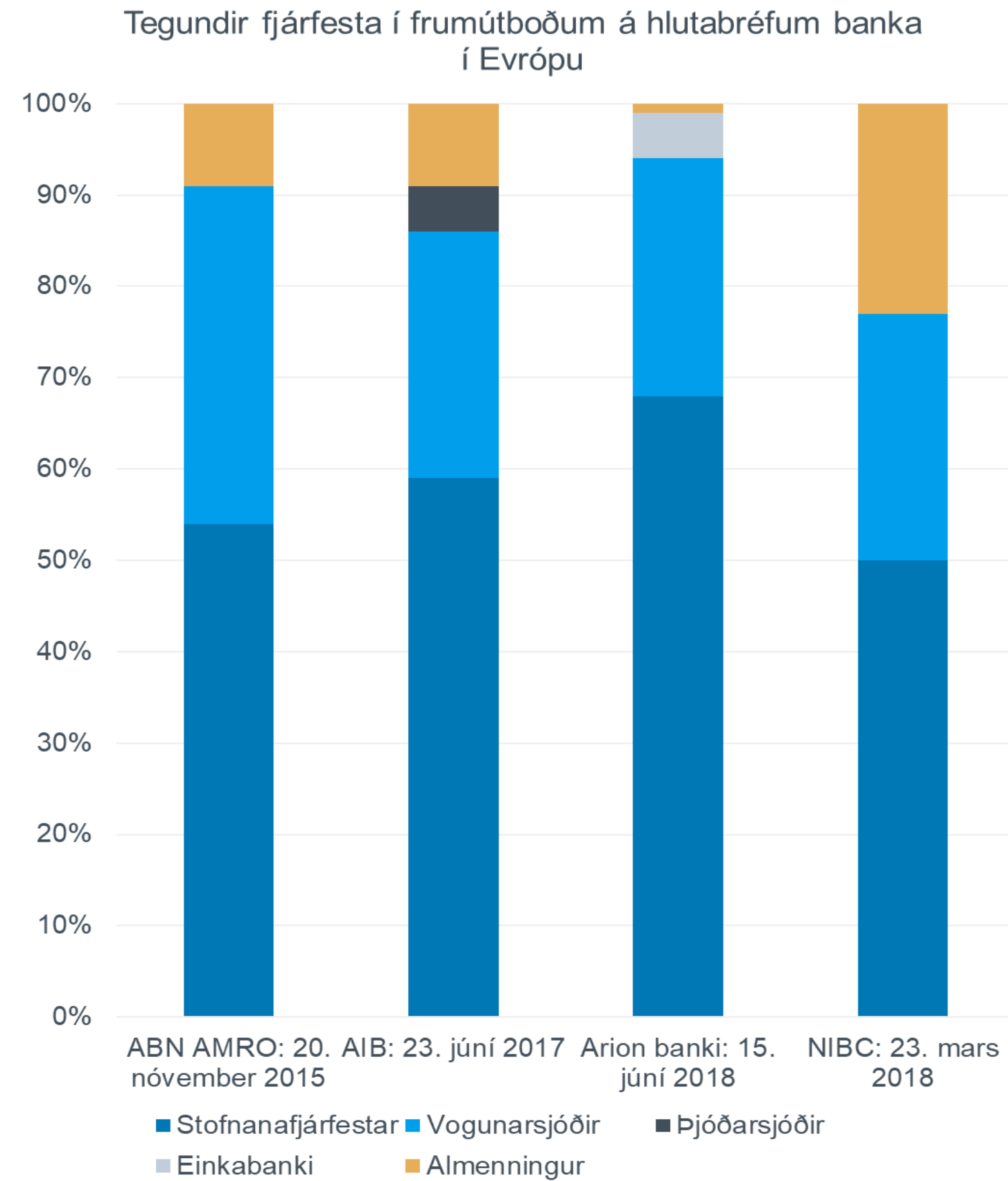
Eigendastefna norska ríkisins

- Í ljósi viðtækrar ríkiseignar hefur norska ríkið skilgreint mjög strangar eigendareglur
- Í tilviki DNB kemur norska ríkið ekki fram sem virkur eigandi, nema ef þörf er á að taka skýra afstöðu gegn flutningi höfuðstöðva úr landi
- Norðmenn hafa hugað að öryggissjónarmiðum og stefnt að því að eiga nægilega stóran hlut til þess að geta beita neitunarvaldi gagnvart meiri háttar ákvörðunum sem ganga gegn almannahag

Losa um eignarhluti með heildstæðum hætti

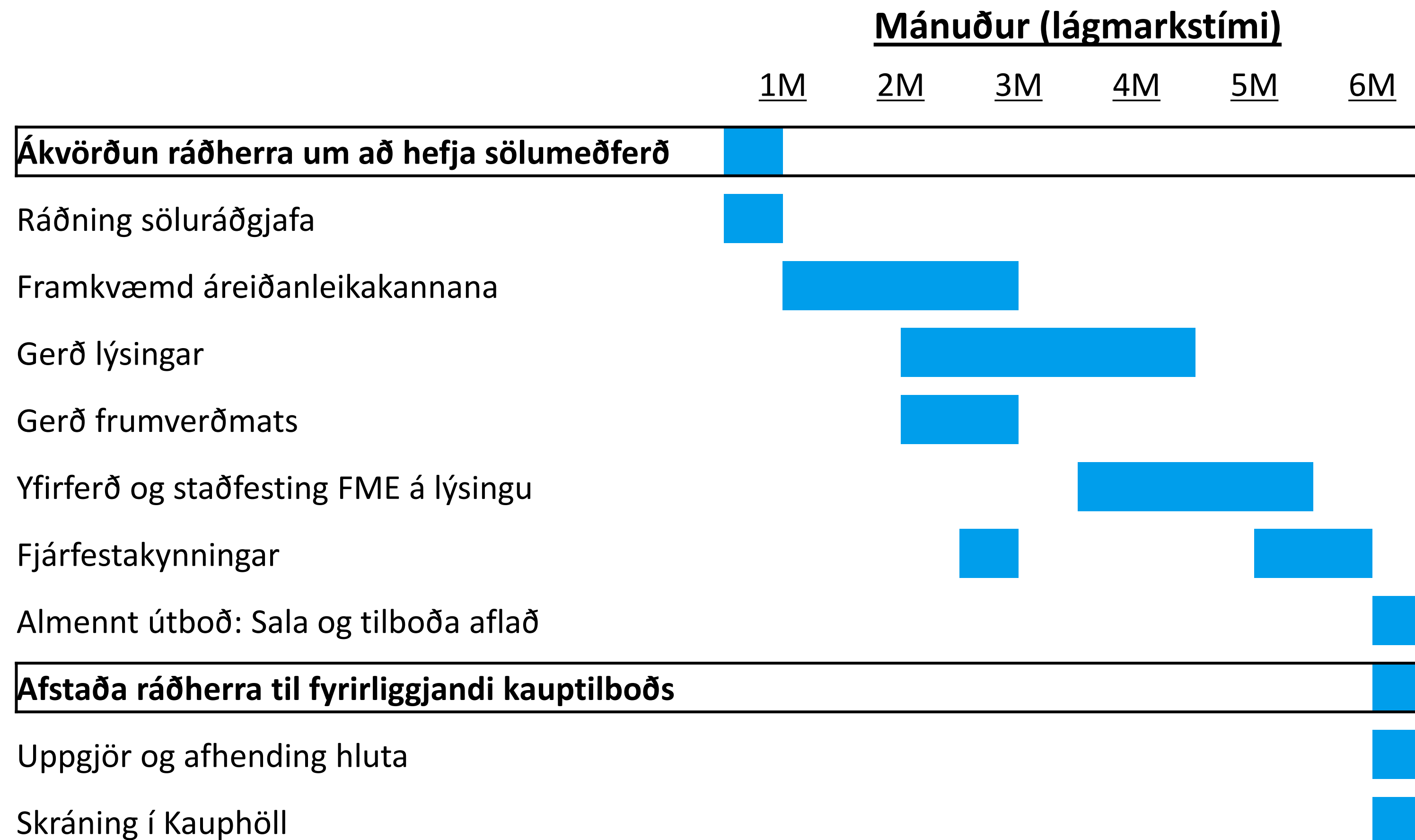
Tegund og landfræðileg skipting í frumútboðum á hlutabréfum í evrópskum bönkum

Heimild: Bankasýsla ríkisins.

Hefja sölufjerli um leið og ákvörðun stjórnvalda liggur fyrir

Samantekt á verkþáttum mögulegrar sölumeðferðar eftir að ákvörðun ráðherra um að hefja sölumeðferð með frumskráningu liggur fyrir

Heimild: Bankasýsla ríkisins

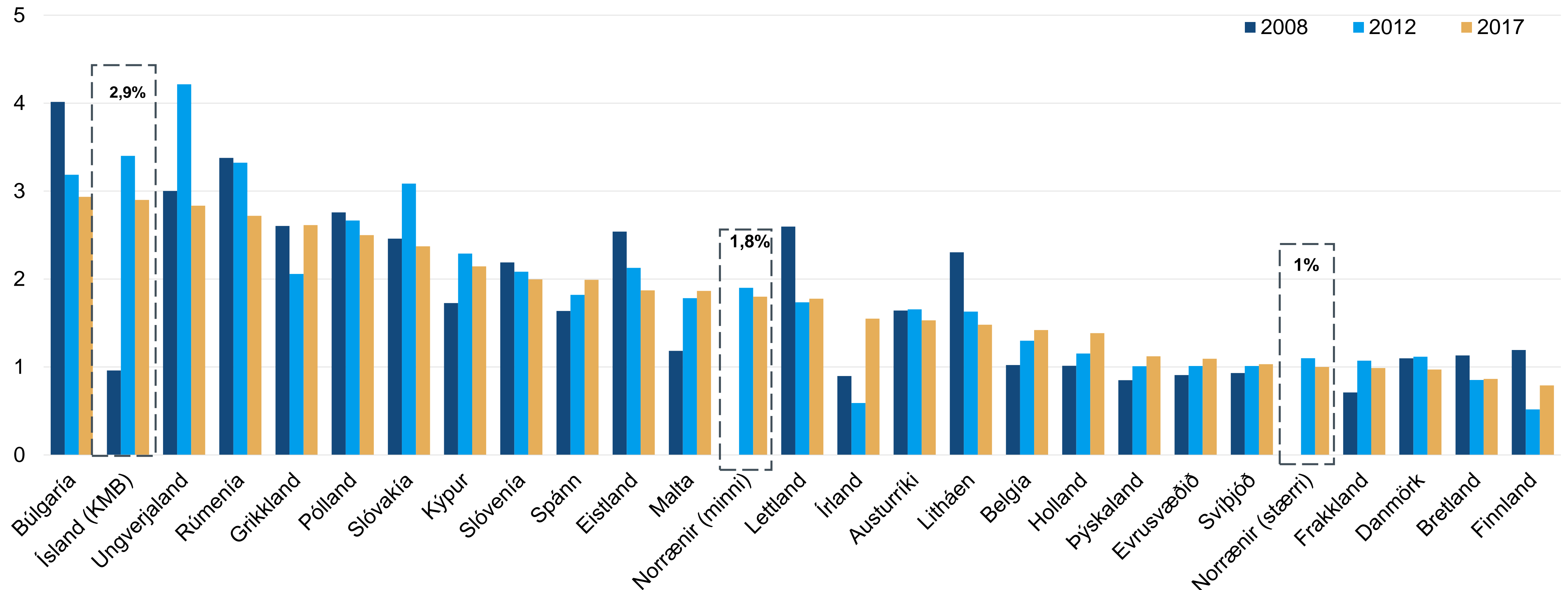

HLUTI III

FJÁRMÁLAKERFI SEM ÞJÓNAR HEIMILUM OG FYRIRTÆKJUM Á SKILVIRKAN HÁTT

Vaxtamunur á Íslandi er hár í evrópskum samanburði – það skýrist bæði af þáttum í ytra umhverfi bankanna og bendir til þess að svigrúm sé til að auka skilvirkni í rekstri bankanna

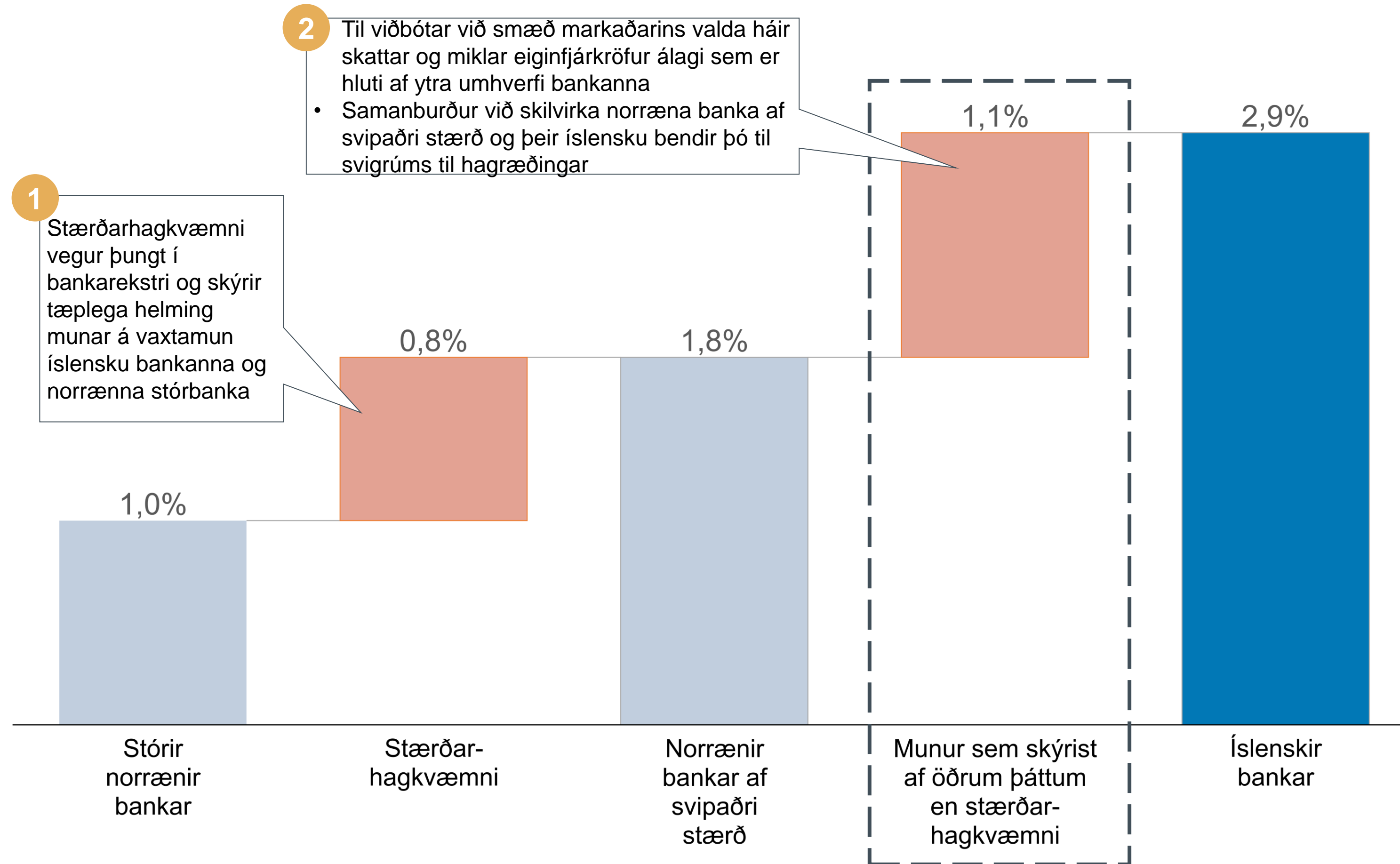
Samanburður vaxtamunar viðskiptabanka í mismunandi löndum Evrópu

Vaxtamunur hér reiknaður sem hreinar vaxtatekjur deilt með heildareignum
Heimild: ECB, árs- og árshlutareikningar viðskiptabanka, Seðlabanki Íslands

Stærðarhagkvæmni vegur þungt - svigrúm til hagræðingar

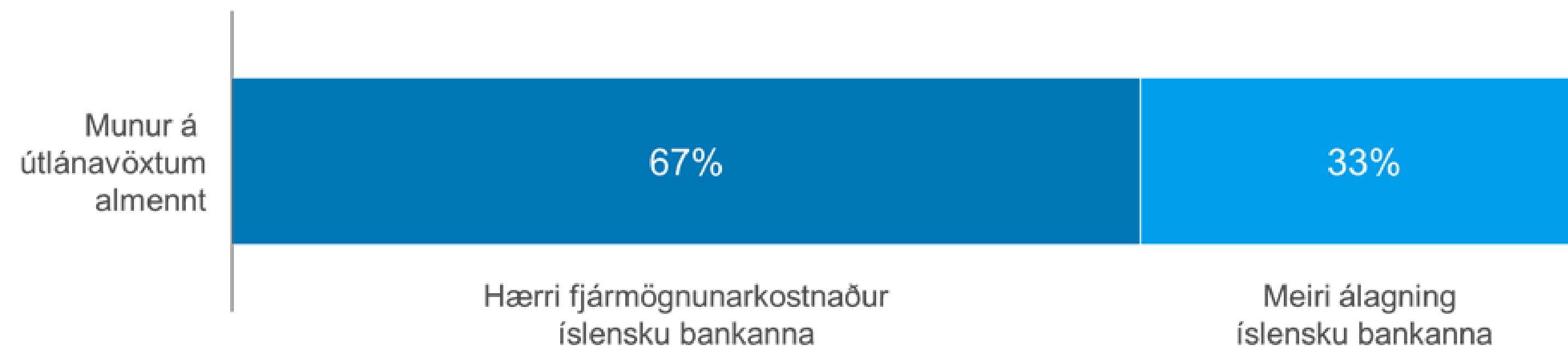
Vaxtamunur íslenskra banka og annarra norrænna banka 2017.

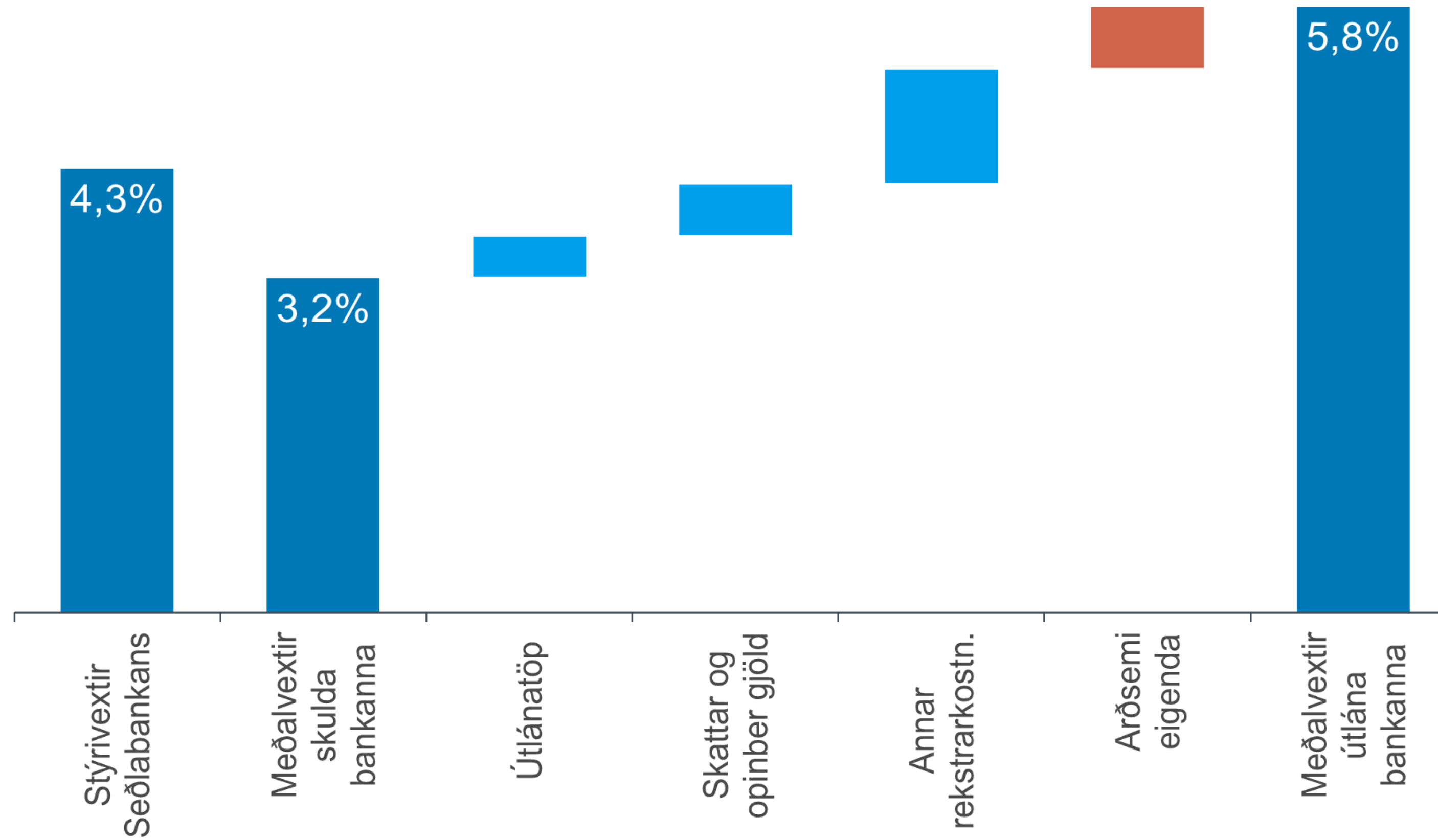
Vaxtamunur er hér reiknaður sem hreinar vaxtatekjur / heildareignum.

Heimild: S&P, ársreikningar, eigin útreikningar

Útlánavextir á Íslandi og erlendis

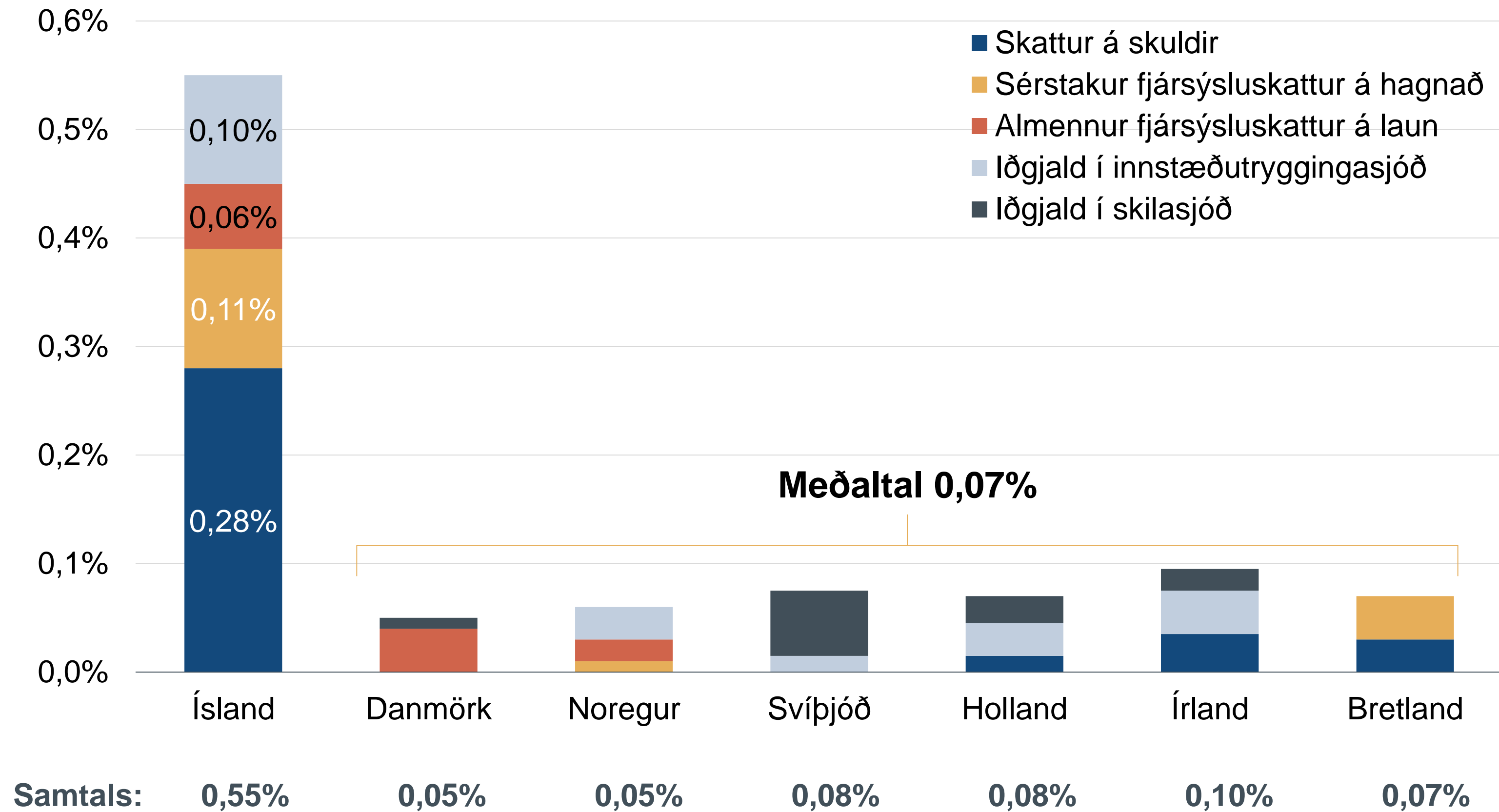
Þættir sem skýra vaxtamun

Heimild: Ársreikningar banka, Bankasýsla ríkisins, Bloomberg og eigin útreikningar

Sértækir skattar auka kostnað neytenda

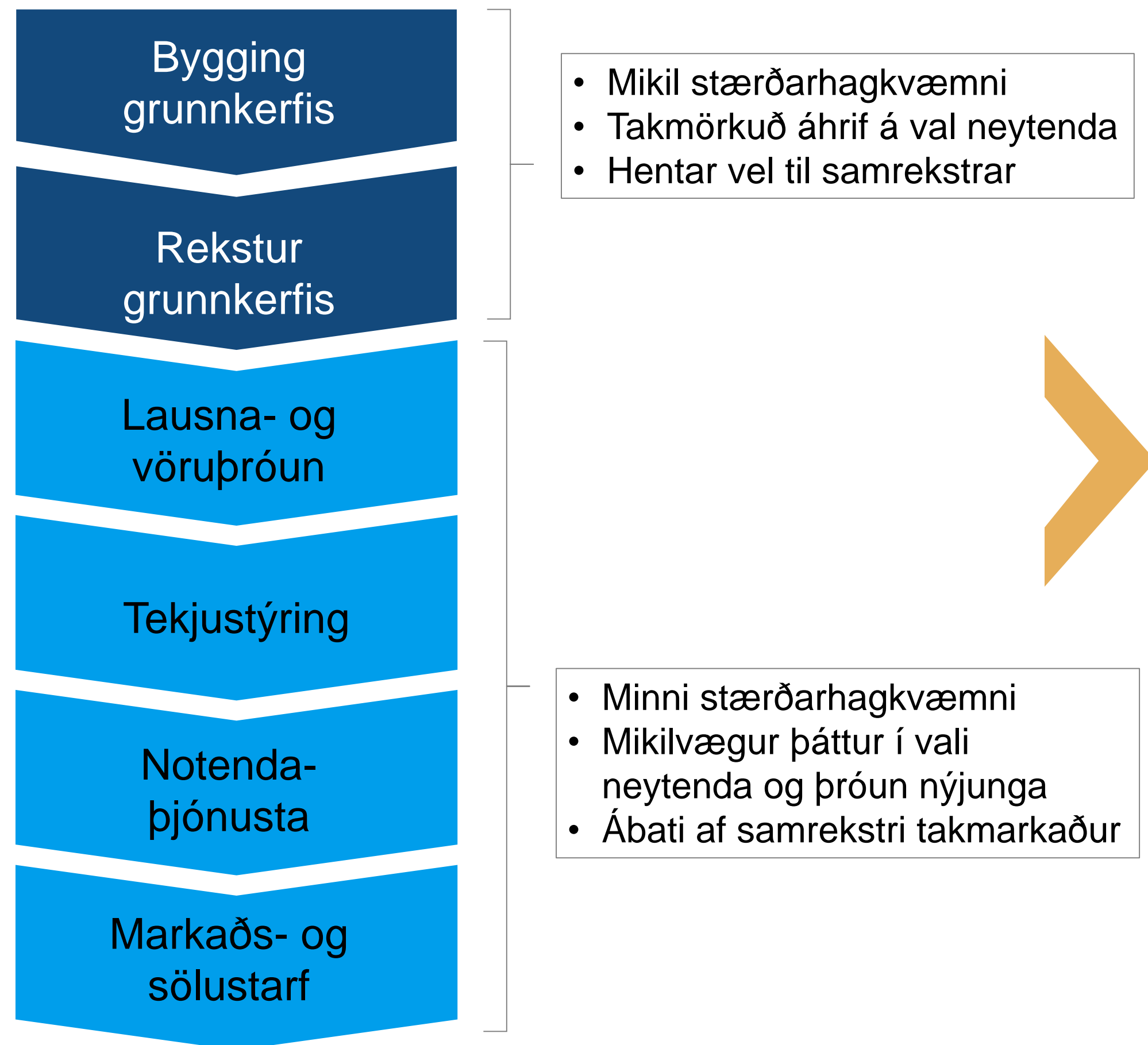
Sértækir skattar á kerfislega mikilvæga banka
Skattar og opinber gjöld fyrir árið 2017 sem hlutfall af meðalstöðu eigna

Heimild: Ársreikningar viðkomandi banka, Bankasýsla ríkisins.

Þörf á auknu samstarfi í innviðum

Virðiskeðja

TÆKIFÆRI TIL SAMSTARFS Í INNVIÐUM

Til að vega á móti þeirri óhagkvæmni sem smæð hagkerfisins veldur er mikilvægt að bankarnir geti átt samstarf um sameiginlega innviði, svo lengi sem slíkt samstarf skerðir ekki samkeppni þar sem henni verður við komið.

Því er lagt til að:

- Skoðað verði að fella úr lögum það hlutverk Samkeppniseftirlitsins að veita undanþágu fyrir samstarfi**, en viðkomandi fyrirtæki beri þess í stað ábyrgð á því að meta hvort skilyrði samkeppnislaga um samstarf séu fyrir hendi, líkt og gert hefur verið víða í Evrópu.
- Fram fari mat á því hvaða kerfislega mikilvægu innviðir eigi að standa utan samkeppnisumhverfis** til að tryggja þjóðhagsvarúð og hagkvæmni í bankakerfinu.
- Reynt verði að tryggja Íslandi aðgang að innviðasamstarfi þvert á landamæri**, svo sem norrænu og/eða evrópsku samstarfi um rauntíma greiðslukerfi.

Mögulegar leiðir til að auka virkni verðbréfamarkaða

Markmið	Tillaga
Fjölga virkum og sjálfstæðum fjárfestingarsjóðum á íslenskum fjármálamarkaði.	1 Auka frelsi einstaklinga við ávöxtun viðbótarlífeyrissparnaðar
	2 Fjárfestingum lífeyrissjóðanna komið í faðmlengdarfjarlægð inn í fjárfestingarsjóði
	3 Skýr aðskilnaður á milli eignastýringar og reksturs bankastofnana
Nýta erlenda fjárfesta til þess að skapa samkeppni og fjölbreytni á fjármálamarkaði.	4 Leyfa frjálsa för erlendra langtímafjárfesta inn á íslenska fjármálamarkaðinn, án bindiskyldu
Auka frelsi til athafna til þess að auka veltu og seljanleika á fjármálamarkaði	5 Efla viðskiptavakt bankanna þriggja með auknum heimildum fyrir stöðutökur
	6 Gefa fjárfestingarsjóðum almennt aukið frelsi til stöðutöku, s.s. með því að taka skortstöður
Auka þátttöku almennings á fjármálamarkaði	7 Gefa skattalega hvata til almennings til þess að kaupa hlutabréf

Heimild: Minnisblað Ásgeirs Jónssonar fyrir Hvítbókina

ÁHERSLUR TIL FRAMTÍÐAR

Hvað einkennir gott bankakerfi

1

Gott regluverk og eftirlit

2

Traust eignarhald

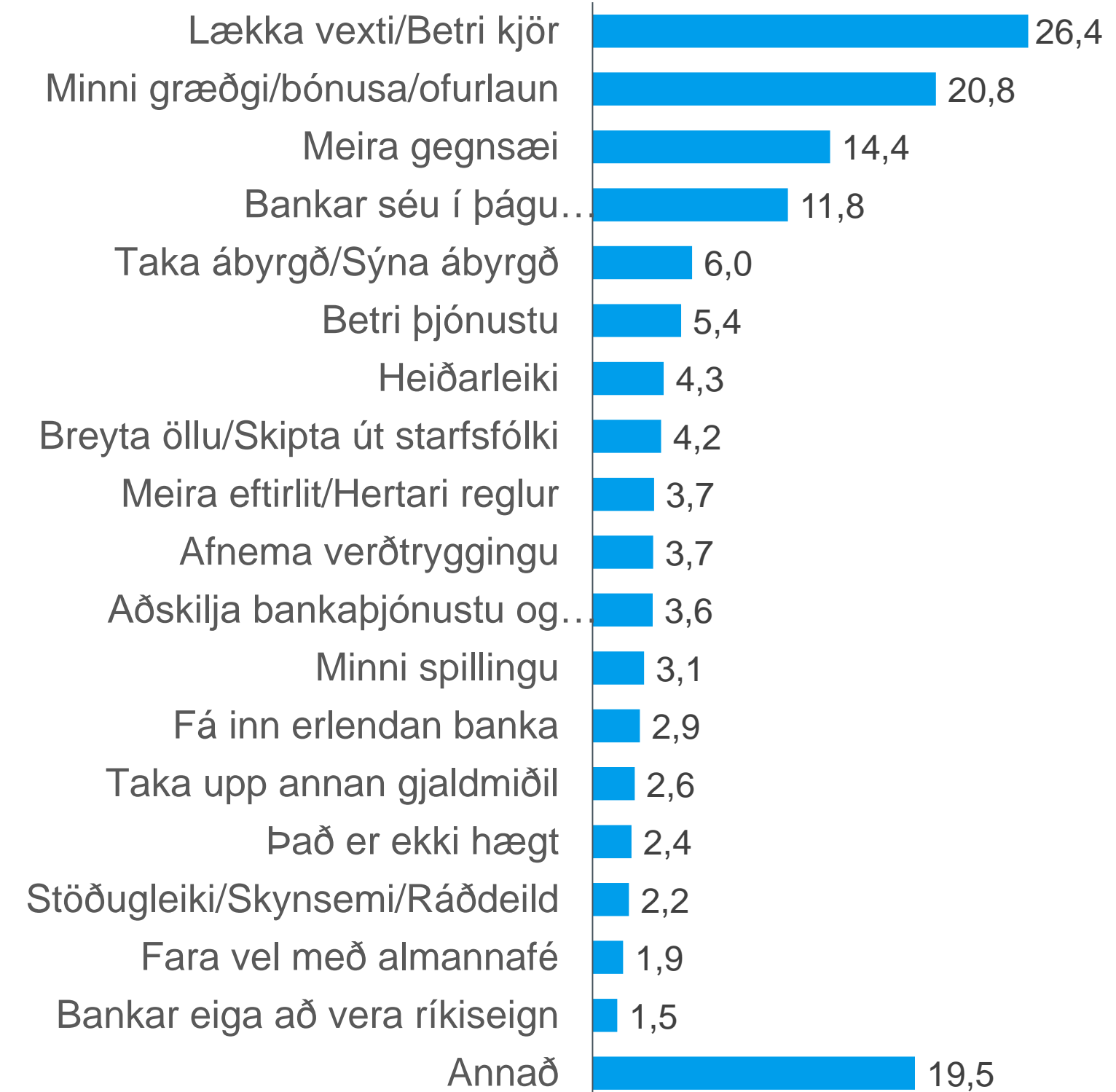
3

Þjónar heimilum og fyrirtækjum
á skilvirkan hátt

Svona bankakerfi vill almenningur sjá

Hvað væri hægt að gera til að auka traust almennings til bankakerfisins á Íslandi?
Október 2018

Þau þrjú orð sem almenningi dettur fyrst í hug til að lýsa óskabankakerfi framtíðarinnar
Gallup, október 2018

Helstu niðurstöður og tillögur Hvítbókarinnar

1. Stjórnvöld og eftirlitsaðilar nýti sér tækifæri sem felast í nýrri tækni
2. Komið verði á fót miðlægum skuldagrunni
3. Varnarlína vegna umfangs fjárfestingabankastarfsemi
4. Aukið samstarf um trausta og hagkvæma fjármálainnviði er leið að stærðarhagkvæmni
5. Lækkun sértækra skatta er skýrasta tækifæri ríkisins til að draga úr vaxtamun
6. Þörf á heildstæðri og endurbættri umgjörð um neytendavernd til framtíðar
7. Samkeppnissjónarmið höfð til hliðsjónar við fjármálaeftirlit
8. Lausn á fortíðarvanda Íbúðalánasjóðs miði að hagkvæmni, samkeppni og virkni verðbréfamarkaða
9. Vönduð og tímanleg innleiðing tilskipana er mikilvæg
10. Settar eru fram til skoðunar hugmyndir til að auka virkni verðbréfamarkaða m.a. með því að opna leið fyrir nýja aðila.
11. Mikilvægt er að lágmarka skaðleg áhrif innflæðishafta
12. Meta hvernig aðkoma lífeyrissjóða að húsnæðislánnum skili sem mestum ábata
13. Fjölbreytt eignarhald er til þess fallið að ná sátt og draga úr áhættu
14. Nauðsynlegt að marka skýra og gagnsæja stefnu um fyrirætlanir ríkisins sem eiganda til framtíðar
15. Skilgreina þarf hvað felst í samfélagslegum markmiðum ríkisins sem eiganda samkvæmt eigendastefnunni
16. Mikilvægt að stjórnvöld hugi að möguleikum á að losa um eignarhluti með heildstæðum hætti
17. Í takt við yfirlýsta stefnu stjórnvalda er mikilvægt að hefja söluferlið um leið og ákvörðun liggur fyrir

HVÍTBÓK UM FRAMTÍÐARSÝN FYRIR FJÁRMÁLAKERFIÐ

HELSTU NIÐURSTÖÐUR OG TILLÖGUR

DESEMBER 2018